

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Β' - ΕΤΟΣ Α° (16°)

Αθήνα, Σάββατο, 7 Δεκεμβρίου 1919

ΑΡΙΘ. 52 (661)

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΚΑΙ ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΣ

Ἡ συζήτηση πού ἔγινε τὴν περασμένη ὁδομάδα στὴ Βουλὴ γιὰ τὸ σοσιαλισμό, δὲν ἐνδιαφέρει μόνο τοὺς σοσιαλιστὲς, μὰ καὶ τοὺς λογοτέχνες. Ὁ κ. Πρωθυπουργὸς ἀναγνώρισε τέλος πάντων τὸ σοσιαλισμό καὶ εὐχάρησε νὰ ἰδεῖ καὶ ἐργατο-σοσιαλιστικὸ κόμμα στὸν τόπο μας, ὅπως εἶναι σὲ ὅλο τὸν κόσμο. Καταδίκασε ὅμως τὸ Μπολσεβικισμό σὰ μιὰ παρεκτροπὴ τοῦ ἀληθινοῦ σοσιαλισμοῦ.

Ἡ διάκριση αὐτὴ μᾶς θυμίζει μιὰν ἄλλη ἀνάλογη διάκριση ποὺκανε δώ καὶ χρόνια ὁ κ. Πρωθυπουργὸς μιλώντας στὴ Βουλὴ γιὰ τὸ δημοτικισμό. Συζητοῦσε τότε ἡ Βουλὴ τὸ Γλωσσικὸ ζήτημα γιὰ νὰ πάρει μιὰ σχετικὴ ἀπόφαση γιὰ τὴ γλῶσσα, πού νὰ μπεῖ μέσα στὸ Σύνταγμα. Ὁξω ἀπὸ τὴ Βουλὴ ὁ Μιστριώτης προσπαθοῦσε νὰ σηκώσει τὸ λαὸ στὸ πόδι. Ἡ ἀτμόσφαιρα εἴτανε γιομάτῃ ἡλεκτρισμό. Ἀνέβηκε τότε στὸ δῆμα ὁ κ. Πρωθυπουργὸς γιὰ νὰ ἀναπτύξει τὶς γνώμες του γιὰ τὴ γλῶσσα. Μίλησε, προσπαθώντας νὰ συλλάβει τὶς δύο μερίδες. Ἔτσι πληροφορηθήκαμε πὼς καὶ αὐτὸς εἶναι δημοτικιστὴς, καταδικάζει ὅμως τὸν Ψευδισμό σὰ μιὰν ὀλέθρια ὑπερβολὴ καὶ παρεκτροπὴ τοῦ ἀληθινοῦ δημοτικισμοῦ.

Χωρὶς νὰ θελήσουμε νὰ ξετάσουμε κατὰ πόσο ἓνα τέτοιο ξεχώρισμα στηρίζεται πάνω στὴν πραγματικότητα καὶ στὴν ἐπιστήμη, θὰ θέλαμε μόνο σήμερα νὰ τονίσουμε τὸ μεγάλο, τὸν ἀνυπολόγιστο κίνδυνο πού δημιουργοῦνε τὰ πρωθυπουργικὰ λόγια γιὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς λογοτεχνίας μας.

Σύμφωνα μὲ τὴν παραπάνω διάκριση, κοινωνιστικὴ λογοτεχνία δὲ θὰ εἶναι πιά δυνατό νὰ ζήσει καὶ νὰ βλαστήσει στὸν τόπο μας. Κάθε ἔργο πού θὰ ζητάει νὰ ἀντιμετωπίσει τὰ σύγχρονα κοινωνικὰ προβλήματα, κάθε ἔργο πού θὰ θέλει νὰ ξεφύγει ἀπὸ τὰ ἀναγνωρισμένα ὅρια τῆς ρουτίνας καὶ τῆς βιομηχανίας, θὰ χαρακτηρίζεται γιὰ Μπολσεβικικὸ καὶ σὰν τέτοιο θὰ καταδιώκεται.

Γιατί ποῖος εἶναι κείνος πού θὰ κάνει τὸ σωστὸ ξεχωρίσμα ἂν τὸ ἔργο εἶναι σοσιαλιστικὸ ἢ μπολσεβικικὸ; Κάθε δικαστικὸς καὶ κάθε ἀστυνομικὸς καὶ κάθε στρατιωτικὸς, μὲ τὸν ὑπερβολικὸ μάλιστα ζήλο πού χαρακτηρίζει τὶς Ἑλληνικὲς Ἀρχὲς σὲ τέτοια ζητήματα, θὰ ἀναλάβει καὶ τὸ δύσκολο ἔργο τῆς φιλολογικῆς κριτικῆς. Γιατί δὲν εἶναι καθόλου δύσκολο γιὰ ἓναν ἄνθρωπο ἢ μὲ περιορισμένη μόρφωση καὶ στενὴ ἀντίληψη — καὶ αὐτὸ θὰ γίνεται τὶς περισσότερες φορὲς, — ἢ μὲ κακὴ πίστη, νὰ βαφτίζει ἓνα ρομάντζο ἢ ἓνα διήγημα ἢ ἓνα ποίημα γιὰ Μπολσεβικικὸ, δηλαδὴ ἐπαναστατικὸ, ἐπειδὴ ἔτυχε ὁ συγγραφέας τοῦ ἔργου αὐτοῦ νὰ βλέπει τὴ ζωὴ ἀλλοιότυπα ἀπὸ ὅ,τι τὴν βλέπουν οἱ ἄλλοι.

Μήπως δὲ γίνεται καὶ σήμερα τὸ ἴδιο μὲ τὰ ἔργα πού εἶναι γραμμένα σὲ ἀπλὴ δημοτικὴ καὶ πού πολ-

λοὶ, δίχως νὰ νοιώθουνε, τὰ βαφτίζουνε γιὰ ψυχαρακὰ δίνοντας στὸ ἐπίθετο αὐτὸ ἓνα περιεχόμενο τοῦ ἀτομικοῦ τοῦς γούστου καὶ τῆς προσωπικῆς τοῦς ἀντίληψης;

Βέβαια οἱ βιομήχανοι τῆς φιλολογίας καὶ οἱ στεῖροι στὴν ψυχὴ δὲν ἔχουν τίποτα νὰ φοβηθοῦνε οὔτε γιὰ τίποτα ν' ἀνησυχήσουνε, γιατί αὐτοί, ἀνίκανοι νὰ δημιουργήσουνε, γιὰ τὴν κακιοφορία τοῦς μόνο ἐνδιαφέρονται, καὶ, γιὰ νὰ μὴν τοὺς λείψει αὐτὴ, φροντίζουνε νὰ εἶναι πάντα σύμφωνοι μὲ τὴν ἐπικρατοῦσα ἰδεολογία, δηλαδὴ μὲ τὸ καθεστῶς. Οἱ ἴδιοι δὲ θὰ δυσκολευτοῦνε νὰ κηρυχτοῦνε αὐτοὶ καὶ σοσιαλιστὲς, καὶ Μπολσεβικοὶ ἀκόμα, ἅμα ἰδοῦνε ὅτι κατὰ κεῖ γέρνει ἡ ζυγαριά.

Μὰ θὰ ὑπάρξουνε καὶ ἔργα μὲ ψυχὴ ἐπαναστατικὴ καὶ συγγραφιδες πού δὲ λογαριάζουνε τὸ συμφέρον τοῦς. Αἱ, λοιπὸν ὅλοι αὐτοὶ θὰ σέρονται στὰ στραβάκια γιὰ νὰ δικαστοῦνε γιὰ Μπολσεβικοὶ; Γιατί, ἢν ἀμφιβάλετε πὼς κάθε ἔργο πού θὰ ξεφεύγει λίγο ἀπὸ τὴ ρουτίνα, θὰ χαρακτηρίζεται στὴ στιγμὴ γιὰ Μπολσεβικικὸ ἀπὸ τὰ ὄργανα τῆς καχύποπτης ἀρχῆς, ζώντας μάλιστα σύμφωνοι στὸ χαρακτηρισμὸ καὶ δίνοντας τοὺς ἑμπεδωμένους στὸν γραμματικὸν πού ἔτσι θὰ βροῦνε καὶ ἓνα εὐκόλο μέσο γιὰ νὰ ἐξοντώσουνε τοὺς φιλολογικοὺς τοὺς ἀντίπαλους.

Προτοῦ φτάσουνε τὰ πράγματα στὸ ἀνελεύτερο αὐτὸ σημεῖο, πού θὰ μᾶς γελοιοποιήσει καὶ στὰ μάτια τοῦ ὅξω κόσμου, ἐμεῖς νοιώθουμε τὴν ἀνάγκη νὰ διαμαρτυρηθοῦμε. Σ' ἓναν τόπο, πού καταδιωχθήκανε σοσιαλιστὲς γιατί στὴ βιβλιοθήκη τοὺς βρεθήκανε οἱ «Ἀθλιοὶ» τοῦ Οὐγκώ, νοιώθουμε ἐμεῖς πολὺ καλὰ τοιοῦς κίνδυνος κρεμάστηκε πάνω ἀπὸ τὴ λεύτερη διάθεση, ὕστερα ἀπὸ τὰ λόγια τοῦ κ. Πρωθυπουργοῦ.

Ἡ ἀπάθεια καὶ ἡ κακὴ πίστη θὰ συνεργαστοῦνε ἰδεολογικὰ γιὰ νὰ κλείσουνε κάθε στόμα πού ἢ σὲ πεζὸ ἢ σὲ στίχο θὰ ἤθελε νὰ εἰπεῖ κάτι καινούργιο, κάτι, ἐπαναστατικὸ ἀκόμα. Γιατί δὲ βλέπουμε πὼς εἶναι δυνατό νὰ ἀποκλεισθεῖ ἀπὸ τὴ λογοτεχνία ἀκόμα καὶ ἡ ἐπαναστατικὴ σκέψη; Μήπως δὲν εἶχαμε στὴ Ρωσία πηγαφιδες ἐπαναστάτες καὶ στὴν ἐποχὴ τοῦ Τσαρ: Κι ἂν ἐκεῖνος, σὰν ἀπολυταρχικὸς Μονάρχης, ἐκχωματικά τοὺς καταδίωξε, ἐπιτρέπεται νὰ κάνει ἢ ἴδιο ἓνα φιλελεύτερο καθεστῶς, πού ἰσχυρίζεται πὺς ἀναγνωρίζει τὸ σοσιαλισμό;

Ἀρκεῖ πὼς σήμερα, γιὰ ἐξαιρετικούς λόγους πού ποῖ νὰ ἄγουνε κάποια βάση, σκοντάβει κάθε στιγμὴ ἓνα πέννα μπροστὴ στὴ φοβέρα τοῦ στρατιωτικοῦ νόμου. Ἄν εἶναι ἀνάγκη, εἶναι ἀνελεύτερο, νὰ μονιμοποιηθεῖ μιὰ φιλολογικὴ λογοκομία, τοῦ θὰ στραγγαλλήσει ὁλόκληρα τὴν ἀνάπτυξιν τῆς λεύτερης σκέψης, μὲ τὴν φιλολογία πὺς σώζει τὸ κράτος. Ἄν τὸ κράτος ἔχει λόγους νὰ πιστεῦει πὺς εἶναι συμφέρον τοῦ νὰ ἐκχωματίζει σοσιαλισμὸ καὶ Μπολσεβικισμό, ἢμπορεῖ νὰ περιορίσει τὸ ξεχώρισμα αὐτὸ σὲ κάθε ἄλλο κλάδο. Μὰ ἡ ἐρὴν περιοχὴ τῆς Λογοτεχνίας πρέπει νὰ προστα-

τευτεί από κάθε δάρβαρη εισβολή.

Κοιμήσθαι δικαιολογία δὲ μπορεί νὰ δικαιολογήσει τὸ στοαννολισμὸ τῆς σκέψης. Ὁ ἀληθινὸς συγγραφεὺς ἔναν ἔχει γιὰ νὰ λογοδοτήσει: Τὸν ἑαυτὸ του καὶ τὴν

Τέχνη. Πάνω ἀπὸ κάθε ἄλλη ιδέα, ἡ ιδέα τῆς Τέχνης πρέπει νὰ παραμείνει καὶ στὸν τόπο μας ἱερὴ καὶ ἀπαράβατη.

ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΡΟΡΙΤΗΣ

ΛΕΩΝΙΔΑ ΑΝΤΡΕΓΙΕΒ

Ο ΣΑΒΒΑΣ

-10-

ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΜΕ ΤΟ ΠΑΝΩΦΟΡΙ.—Ἐσὺ πιάς τον ἀπ' αὐτὸ τὸ μέρος κ' ἐγὼ ἀπ' τ' ἄλλο. Αἶ, παιδιόλη, κουνήσου, κουνήσου, κανε ἀκομή λιγὴ κωμωδία.

ΔΙΑΒΑΛΗΣ.—Ναί, καὶ θὰ χορηγήσεις. Ἕτσι! Κουράγιο, παιδιό, καὶ δὲ θὰ μανέις πῶς. (Φευγόν).

ΒΑΣΙΑΣ.— (Χαμογελάει χαρούμενα). Πῶς τὸν κουντίσανε! Μιὰ χαρὰ αἶ; Ἀμέσως ἀρχίνησε νὰ περπατάει... τὸν κωμωδία, τὸ γερό!

ΛΥΠΑ.— (Κλαίει). Θεέ μου, Θεέ μου! Πόσο εἶναι καλοὶ οἱ ἄνθρωποι!

ΒΑΣΙΑΣ.— (Στενοχωρημένος). Μὰ τί ἔχετε; Μὰ μὴν κλαίτε λοιπόν, γιὰ τὸ Θεό! Τί ἔχετε; Δὲν εἶχατε τίποτα, κ' ἐξαφνὰ νὰ σου κλάματα.

ΛΥΠΑ.— Δὲν εἶναι τίποτε, Βασίε, δὲν εἶναι τίποτε. Κλαίω ἀπὸ τὴ χαρὰ μου. Γιατὶ δὲ χαίρεσαι, Βασίε; Δὲν πιστεύεις στὸ θαῦμα;

ΒΑΣΙΑΣ.— Μὰ πιστεύω, πῶς σὰς εἶπε τὸ ἀντίθετο; Μόνο πὺν δὲν μπορῶ νὰ τὰ βλέπω αὐτά. Εἶναι ὅλοι εὐ μεθυμένοι, κάτι λένε, μὰ δὲν καταλαβαίνει τίποτα. Ζούλιξαν αὐτὴ τὴ γυναῖκα... (Ἀνδιάζει, μὰ καὶ λυπάται). Τῆς θγάλανε τάντερα... Ἀχ, Θεέ μου! Δὲ μπορῶ πιά. Κι ὅλα αὐτά... Ὁ πάτερ Κύριλλος ὅλο καὶ γρυλλίζει: οὐ-τ-ι (Γελᾷ πικρά). Μὰ γιατί νὰ γρυλλίζει;

ΛΥΠΑ.— (Αὐστηρὰ). Αὐτὰ τᾶμαδες ἀπ' τὸ Σάββα!

ΒΑΣΙΑΣ.— Ὁχι καλέ. Μὰ γιατί νὰ γρυλλίζει; (Πικρογελάει). Μὰ γιατί;

(Περνάει ὁ Γεώργιος Ἰδάνοβιτς. Εἶναι ντυμένος γιορτινὰ. Τὰ γένια καὶ τὰ μαλλιά του εἶναι χτενισμένα πολὺ αὐστηρῶς στὸ ὕψος καὶ πολὺ ἐπίσημος).

ΓΕΩΡΓ.— Τί κάνεις ἐδῶ ἐσὺ; Γιατὶ μὲ τέτοια χάλια;

ΛΥΠΑ.— Δὲν πρόφτασα νὰλλάξω φόρεμα.

ΓΕΩΡΓ.— Γιὰ δὴ ὅμως πρόφτασες; Ἐκεῖ πὺν δὲν πρέπει, προφταίνεις, κ' ἐκεῖ πὺν πρέπει δὲν προφταίνεις. Γιὰ πῆγαινε στὸ σπίτι νὰ ντυθεῖς. Εἶναι ντροπὴ πὺν τὸ εἶδαμε αὐτὸ πάλι;

ΛΥΠΑ.— Ἀχ πατέρα!...

ΓΕΩΡΓ.— Καλὰ, φτάνουν πιά τὰ ἄχ καὶ τὰ δάγ! Κι ἄφησε τὸν πατέρα σου ἥσυχο. Βλέπεις, ἐγὼ ντύθηκα. Ντύθηκα καὶ πηγαίνω, ἔτσι καὶ πρέπει. Ναί, σὰ μὲ δεῖ καὶ κανένας ἄλλος εὐχαροσιεῖται ντύθηκα ὅπως ἔπρεπε. ναί. Καλὸ θάτανε νὰ μείνεις σήμερον στὸ μαγαζί. Ὁ Τσιούχας τῶσκάσε, πὺν νὰ τὸν κλέβει ὁ Θεός, κ' ἡ Πόλια δὲ μπορεί μοναχὴ. Τὶ στραδομουτσονιάζεις;

ΕΝΑΣ ΑΣΤΟΣ.— (Περνάει). Γεώργι Ἰδάνοβιτς! Καὶ τοῦ χρόνου.

ΓΕΩΡΓ.— Ἐπίσης, ἀγαπητέ. Στάσου νὰ πᾶμε μαζί. Ἐσὺ, Ὀλυμπία, εἶσαι κουτὴ, ναί. Ὅπως εἶδον νὰ κουτὴ, ἔτσι κ' εμείς.

ΑΣΤΟΣ.— Θαχὲς ἀπόψε μπόλοκο νταραβέρι...

ΓΕΩΡΓ.— Σὰ θέλει ὁ Θεός. Ἰατὶ ἀργήσεις; Ὅλο καὶ κοιμόσαστε.... (Φευγόν).

ΒΑΣΙΑΣ.— Ὅταν ἔτρεχα χτές, ἔχασα ὅλες τὶς κολοφωτιές ἀπ' τὸ καπέλο μου. Θα πατημήκανε τώρα. Καλύτερα νὰ τὶς ἀφήνω στὸ δασὺς... Μὰ πῶς φωνάζουν, αἱ; Τί ἔχουνε; Ἰαί, καὺς φαίνεται, θα λουμίσανε κανέναν....

ΛΥΠΑ.— (Κλείνει τὰ μάτια). Μοῦ μιλάς, Βασίε, καὶ τὰ λόγια σου σα νὰ φευγουν ἀπὸ κοντὰ μου. Ἀκούω καὶ δὲν ἀκούω. Ἐτοί θα ἦθελα νὰ μείνω σ' ὅλη μου τὴ ζωὴ. Χωρὶς νὰ κουνηθῶ καθόλου, ὅλο θὰ καθόμουν, με κλεισμένα μάτια, καὶ θακούγα τι γίνεται γκεῖ μέσα. Θεέ μου, τί εὐτυχία! Τὸ καταλαβαίνεις, Βασίε;

ΒΑΣΙΑΣ.— Ναί, καταλαβαίνω.

ΛΥΠΑ.— Ὁχι. Καταλαβαίνεις τί γίνηκε ἀπόψε; Αὐτὸ σημαίνει πῶς ὁ Θεός εἶπε, ὁ ἴδιος εἶπε: περιμένετε, μὴ φοβαστε, τώρα σιανοχωριέστε, μὰ δὲν περιρᾶζει, ὅλα θὰ περάσουν. Πρέπει νὰ περιμένουμε. Θὰ ἔρθει, Βασίε, θὰ ἔρθει. Τώρα τὸ αἰστανόμα, τὸ ξέρω.

ΒΑΣΙΑΣ.— Ποιὸς θάρθει;

ΛΥΠΑ.— Ἡ ζωὴ, Βασίε, ἡ ἀληθινὴ ζωὴ θάρθει. Θεέ μου, θέλω νὰ κλάψω, Βασίε, μὰ ἀπὸ χαρὰ... μὴν ἀνησυχεῖς!...

(Περνοῦνε ὁ Σπεράνσκη καὶ ὁ Τσιούχας. Ὁ τελευταῖος εἶναι πολὺ σκυθρωπός, κυττάζει κάτω ἀπ' τὰ φρύδια του. Εἶναι στιγμὴς τοῦ μοιάζει πολὺ στὸ δάδισμα καὶ στὴ ματιά μὲ τὸ Σάββα).

ΣΠΕΡΑΝΣΚΗ.— Καλὴ μέρα σας, Ὀλυμπία Γεώργοβνα. Καλὴ μέρα, Βασίε. Τὶ πρωτάκουστο γεγονός, ἂν πιστέψης κανεὶς μόνο τὶς διὰδόσεις!

ΛΥΠΑ.— Πιστέφτε, Γρηγόρη Πετρόβιτς, πιστέφτε!

ΣΠΕΡΑΝΣΚΗ.— Μὲ πολλὴ ἀφέλεια κρίνετε, Ὀλυμπία Γεώργοβνα. Μὰ νὰ σκεφτεῖ κανεὶς πῶς ὅλα αὐτά, κ' ἐμεῖς οἱ ἴδιοι, πολὺ πιθανόν νὰ μὴν ὑπάρχουμε....

ΤΙΟΥΧΑΣ.— Σῶπα!

ΣΠΕΡΑΝΣΚΗ.— Μὰ γιατί; Γιὰ μένα, Ὀλυμπία Γεώργοβνα, δὲν ὑπάρχει θαῦμα... Ἀν τῶρα, νὰ πῶ με, ὅλοι μαζί ἑαφνικά κρεμαστοῦνε στὸν ἀέρα, κ' αὐτὸ ἀκόμα δὲ θὰ εἶναι θαῦμα.